

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Практичні завдання
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів напряму підготовки 6.030505
"Управління персоналом та економіка праці"
денної форми навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування та регіональної економіки.

Протокол № 2 від 30.08.2012 р.

Укладач Кожанова Є. П.

П69 Практичні завдання до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Економіка підприємства" для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" денної форми навчання / укл. Є. П. Кожанова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 32 с. (Укр. мов.)

Подано завдання для самостійної роботи студентів за темами навчальної дисципліни, які допоможуть сформувати навички для забезпечення розвитку підприємства, ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці".

Вступ

В умовах ринкових відносин підприємство є основною ланкою всієї економіки, тому що саме на підприємстві виробляється необхідна суспільству продукція, використовуються різноманітні ресурси, застосовується прогресивна техніка і технології. Фахівці з економіки повинні вміти грамотно і компетентно організувати виробництво з урахуванням вимог ринку; визначати ступінь використання виробничої потужності і управляти витратами на виробництво і збут продукції, обґрунтовувати виробництво з метою одержання максимального прибутку в умовах обмеженості ресурсів; вирішувати питання управління фірмою, мотивацію й оплату праці та ін. Усі ці проблеми в теоретичному аспекті розглядаються при вивченні навчальної дисципліни "Економіка підприємства". Для закріплення, поглиблення теоретичних і професійних знань передбачається самостійна робота студентів.

Базові дані, наведені в цій методичній розробці, корегуються на коефіцієнт К, який видається викладачем.

Модуль 1. Підприємство в сучасній системі господарювання. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства

Тема 5. Ринок і продукція

Завдання 1. Розрахунок товарної, валової, реалізованої продукції

Задача 1.1. Розрахувати відсоток виконання плану з обсягу виробництва продукції в натуральному і вартісному виразі за даними табл. 1.

Таблиця 1

Вихідні дані для оцінки виконання плану з обсягу виробництва продукції

Продукція	Обсяг випуску, шт. (баз. вар.)		Ціна 1 шт., грн		Обсяг виробництва, тис. грн	
	план	факт	план	факт	план	факт
А	100	90	2 400	2 440		
Б	500	470	520	530		
В	800	840	300	310		
Г	1 000	1 200	120	120		
Усього						

Задача 1.2. Розрахувати обсяг реалізованої продукції за планом та фактично і визначити відсоток виконання плану з обсягу реалізації за даними табл. 2.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку обсягу реалізованої продукції

Показники	План, тис. грн	Факт, тис. грн
Товарна продукція (базовий варіант)	7 940	8 740 (баз. варіант)
Залишки нереалізованої продукції на складі:		
на початок року	750	590
на кінець року	430	1 320
Залишки відвантаженої, але нереалізованої продукції:		
на початок року	295	404
на кінець року	404	218

Задача 1.3. Визначити обсяг товарної, валової, реалізованої продукції на підставі даних, наведених у табл. 3.

Таблиця 3

Вихідні дані для визначення товарної, валової, реалізованої продукції

Показники	Кількість, шт. (базовий варіант)	Ціна за одиницю виробу, грн	Сума, тис. грн
1. Готові вироби:			
А	4 500	100	
Б	3 200	80	
В	7 300	55	
Г	2 500	72	
2. Послуги іншим підприємствам та медичному закладу, що знаходиться на балансі підприємства			25 800
3. Залишки нереалізованої готової продукції:			
на початок року			38 200
на кінець року			45 600
4. Залишки незавершеного виробництва			
на початок року			16 250
на кінець року			18 370

Задача 1.4. Визначити розмір валової, товарної і реалізованої продукції на підставі таких даних.

У звітному періоді підприємство випустило виробів А в кількості 200 одиниць, виробів Б – 300 одиниць (базовий варіант).

Ціна виробу А становить 1 800 грн, виробу Б – 2 580 грн.

Вартість послуг промислового характеру, наданих стороннім підприємствам, – 37 500 грн.

Залишок незавершеного виробництва на початок року 75 000 грн, на кінець року – 53 000 грн.

Поряд з основною продукцією вироблена тара на суму 12 000 грн, у тому числі для відправки на сторону на суму 8 000 грн.

Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Завдання 2. Розрахунок структури персоналу, середнього тарифного розряду, руху та стабільності персоналу

Задача 2.1. Розрахувати структуру персоналу за даними табл. 4. Зробити висновки.

Таблиця 4

Аналіз та динаміка структури персоналу підприємства

Назва показників	2011 р., осіб	Структура, %	2012 р., осіб	Структура, %
Середньооблікова чисельність всього		100		100
у тому числі:				
промислово-виробничий персонал (базовий варіант)	8 007		7 195	
з них:				
робітники	5 553		4 961	
керівники	877		822	
фахівці	1 470		1 319	
службовці	107		93	
непромисловий персонал	910		643	

Задача 2.2. Розрахувати середній тарифний розряд за даними двох років (табл. 5). Зробити висновки.

Таблиця 5

Оцінка кваліфікаційного складу робітників

Тарифний розряд	2011 р. факт, осіб	2012 р. план, осіб	2012 р. факт, осіб
1	3	0	0
2	15	13	11
3	108	93	122
4	125 (баз. вар.)	110 (баз. вар.)	138
5	193	233	194
6	54	62	47
Усього			

Задача 2.3. Розрахувати показники руху і стабільності робочої сили за даними табл. 6. Зробити висновки.

Таблиця 6

Вихідні дані для розрахунку показників руху та стабільності персоналу

Показники	Роки	
	2011	2012
1. Середньооблікова чисельність ПВП, осіб (баз. вар.)	1 643	1 700
2. Кількість прийнятих працівників, осіб	212	229
3. Кількість звільнених працівників, осіб	144	172
у тому числі:		
за власним бажанням	42	76
з дозволу адміністрації	15	12
за порушення трудової дисципліни	1	2
4. Чисельність працівників, що знаходяться у списках підприємства впродовж всього року, осіб	1 287	1 299

Задача 2.4. Визначити змінну, штатну, явочну і спискову чисельність робітників за даними табл. 7:

- 1) при роботі підприємства в одну зміну;
- 2) при роботі підприємства у дві зміни;
- 3) у безперервному виробництві з нормальними умовами праці;
- 4) у безперервному виробництві зі шкідливими умовами праці;
- 5) у безперервному виробництві з особливо шкідливими умовами праці.

Таблиця 7

Вихідні дані для розрахунку чисельності працівників

Стадія	Кількість одиниць обладнання, шт.	Норма обслуговування, апар./осіб за зміну
1	70	10
2	30	5
3	35	7
4	90	9

Номінальний фонд робочого часу – 245 днів, ефективний фонд робочого часу – 222 дня.

Завдання 3. Розрахунок продуктивності праці

Задача 3.1. Розрахувати показники продуктивності праці за даними табл. 8. Зробити висновки.

Вихідні дані для розрахунку продуктивності праці

Показники	2011 р. факт	2012 р. план	2012 р. факт
1. Обсяг товарної продукції в діючих цінах, тис. грн (баз. вар.)	69 768,53	72 309,50	74 416,32
2. Середньооблікова чисельність ПВП, осіб	1 643	1 643	1 700
3. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	1 132	1 135	1 171
4. Середньорічний виробіток одного працівника, грн			
5. Середньорічний виробіток одного робітника, грн			
6. Кількість людино-годин, відпрацьованих робітниками	1 806 672	1 819 405	1 803 340
7. Середньогодинний виробіток одного робітника, грн/годину			

Задача 3.2. Розрахувати трудомісткість продукції за даними табл. 9. Зробити висновки.

Розрахунок трудомісткості продукції

Показники	2011 р., факт	2012 р., план	2012 р., факт
1. Обсяг товарної продукції, тис. грн (баз. вар.)	69 768,53	72 309,50	74 416,32
2. Відпрацьовано робітниками, людино-годин	1 806 672	1 819 405	1 803 340
3. Питома трудомісткість людино-годин/тис. грн			

Задача 3.3. Розрахунок продуктивності праці за техніко-економічними факторами.

Розрахувати приріст продуктивності праці за окремими техніко-економічними факторами і в цілому за всіма факторами у плановому періоді і планову продуктивність праці.

Відносна економія чисельності працюючих у плановому періоді за техніко-економічними факторами складе:

підвищення технічного рівня виробництва – 45 осіб;

удосконалення організації виробництва, праці та управління – 40 осіб.

Структурні зрушення та зміна обсягу виробництва призвели до відносного збільшення чисельності працівників на 18 осіб.

Галузеві фактори і природні умови призведуть до відносного збільшення працюючих на 10 осіб.

Обсяг виробництва у звітному році склав 6 240,0 тис. грн, у плановому році складе 6 690,0 тис. грн (базовий варіант). Чисельність працюючих у звітному році – 320 осіб.

Тема 8. Капітал підприємства

Завдання 4. Розрахунок амортизаційних відрахувань згідно з бухгалтерським обліком

Задача 4.1. Розрахувати щорічні амортизаційні відрахування та акумульовані відрахування наростаючим підсумком з використанням прямолінійного методу, методів зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивного методу, якщо первісна вартість устаткування 410,0 тис. грн (базовий варіант), ліквідаційна вартість – 20,0 тис. грн. Строк корисного використання обладнання – 4 роки.

Задача 4.2. Розрахувати амортизаційні відрахування з використанням виробничого методу за січень, лютий, березень, якщо в січні було виготовлено 300 штук виробів, у лютому верстат не використовувався, у березні було зроблено 1 600 штук виробів. Первісна вартість устаткування 430,0 тис. грн (базовий варіант), його ліквідаційна вартість – 10,0 тис. грн. Загальний обсяг виробництва, який підприємство планує виробити за допомогою верстата за весь період експлуатації – 6 000 штук виробів.

Завдання 5. Розрахунок структури, руху, технічного стану та показників ефективності використання основних фондів

Задача 5.1.

1. Склад і рух основних виробничих фондів підприємства наведено у табл. 10 – 12.

Таблиця 10

Склад основних фондів підприємства на початок звітного періоду

Склад основних фондів	Первісна вартість ОВФ на початок року, тис. грн (базовий варіант)
Будівлі	2 700
споруди	340
передавальні пристрої	410
машини та обладнання	3 200
транспортні засоби	450
інструменти, пристосування, інвентар (меблі)	60
інші основні фонди	40
Усього основних виробничих фондів	

Таблиця 11

Введення основних виробничих фондів

Види основних фондів	Введено ОВФ			
	за планом		фактично	
	сума тис. грн	місяць введення	сума тис. грн	місяць введення
Будівлі	–	–	–	–
споруди	–	–	–	–
передавальні пристрої	28	4	32	5
машини та обладнання	290	7	270	8
транспортні засоби	42	5	37	2
інструменти, пристосування, інвентар (меблі)	6	3	7	4
інші основні фонди	5	9	6	10
Усього				

Таблиця 12

Виведення основних виробничих фондів

Види основних фондів	Виведено ОВФ			
	за планом		фактично	
	сума тис. грн	місяць виведення	сума тис. грн	місяць виведення
Будівлі	–	–	–	–
споруди	–	–	–	–
передавальні пристрої	17	4	23	10
машини та обладнання	310	5	260	8
транспортні засоби	35	1	29	4
інструменти, пристосування, інвентар (меблі)	8	3	8	3
інші основні фонди	4	3	7	8
Усього				

2. Суму зносу основних виробничих фондів наведено у табл. 13.

Таблиця 13

Знос основних виробничих фондів

Показники	На початок року	На кінець року
Знос ОВФ, тис. грн (базовий варіант)	3 100	3 300

3. Обсяг виробництва продукції склав за планом 15 825 тис. грн, фактично – 18 093 тис. грн.

4. Чисельність працюючих на підприємстві наведена у табл. 14.

Таблиця 14

Чисельність працюючих на підприємстві

Категорії працюючих	Чисельність, осіб	
	за планом	фактично
Чисельність працівників промислово-виробничого персоналу	150	140
у тому числі робітників	95	90

Методичні рекомендації

На підставі вихідних даних розрахувати:

- 1) вартість ОВФ на кінець звітної періоду за планом і фактично;
- 2) структуру ОВФ на початок і кінець звітної періоду, у тому числі частку активної і пасивної частин за планом і фактично;
- 3) середньорічну вартість ОВФ за планом і фактично;
- 4) фондоозброєність і технічну озброєність праці одного працівника ПВП і одного робітника за планом і фактично;
- 5) фондівдачу і фондомісткість продукції за планом і фактично;
- 6) показники, що характеризують рух ОВФ;
- 7) показники, що характеризують технічний стан ОВФ (коефіцієнти придатності і зносу) на початок та кінець звітної періоду.

Порівняти планові і фактичні показники і зробити висновки.

Завдання 6. Визначення потреби в обігових коштах

Задача 6.1. Визначити обігові кошти за кожним елементом і заводом переробки пластмас у цілому, а також показники використання обігових коштів за даними табл. 15.

Норма обігових коштів за тарою – 0,52 грн на 1 000 грн товарної продукції, норма обігових коштів за малоцінними і швидкозношуваними інструментами та інвентарем – 0,15 грн на 1 000 грн товарної продукції.

Норма обігових коштів за запасними частинами для ремонту устаткування – 25 грн на 1 000 грн їх вартості.

Тривалість виробничого циклу – 3 дні. Коефіцієнт наростання витрат – 0,8.

Таблиця 15

Вихідні дані для визначення потреби в обігових коштах

Сировина та матеріали	Середньо-добові витрати (четвертий квартал) (баз. варіант)	Ціна, грн	Поточний запас, днів	Час на підготовку до виробництва, днів	Страховий запас, днів
Поліетилен низької щільності	40 т	500	5	2	3
Поліетилен високої щільності	80 т	720	7	2	2
Трикомпонентний ударостійкий полістирол	20 т	1 100	6	3	2
Інші матеріали	1 000 грн	–	6	1	3
Допоміжні матеріали	1 700 грн	–	10	2	5

Залишок витрат майбутніх періодів на початок планового року – 100 тис. грн. Витрати на освоєння нової продукції за планом на рік – 80 тис. грн; план списання витрат на собівартість – 120 тис. грн. Норма запасу готової продукції – 5 днів. Середньодобовий випуск виробів – 127 т. Витрати на 1 т виробів – 870 грн, ціна 1 т виробів – 980 грн.

Середньорічна планова вартість устаткування і транспортних засобів – 35 млн грн.

Процес виробництва безперервний.

Обсяг виробництва дорівнює обсягу реалізації.

Задача 6.2. Розрахувати показники оборотності оборотних коштів, а саме коефіцієнти оборотності активів, кредиторської та дебіторської заборгованості та тривалість одного обороту кредиторської та дебіторської заборгованості на основі даних табл. 16. Зробити висновки.

Таблиця 16

**Вихідні дані для розрахунку показників
оборотності обігових коштів**

Показники	Попередній рік, тис. грн	Звітний рік, тис. грн
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції за рік (базовий варіант)	19 201,0	21 529,0
2. Оборотні активи		
на початок року	6 233,0	6 598,0
на кінець року	6 598,0	6 632,0
3. Дебіторська заборгованість		
на початок року	1 540,0	1 664,0
на кінець року	1 664,0	1 690,0
4. Кредиторська заборгованість		
на початок року	1 325,0	1 262,0
на кінець року	1 262,0	1 305,0

Задача 6.3. Розрахувати показники матеріаломісткості продукції та матеріаловіддачі за даними табл. 17.

Таблиця 17

**Вихідні дані для розрахунку показників матеріаломісткості
продукції та матеріаловіддачі**

Показники	2011 р.	2012 р.
Обсяг виробництва продукції, тис. грн	46 790	51 350
Матеріальні витрати, тис. грн	27 800	28 340

Модуль 2. Організація та економічні результати діяльності підприємства

Тема 9. Інвестиції

Завдання 7. Вибір інвестиційних проектів

Задача 7.1. Здійснити вибір інвестиційного проекту за даними, наведеними у табл. 18.

Таблиця 18

Вихідні дані для вибору інвестиційного проекту

Показники	Інвестиційні проекти	
	А	Б
1. Обсяг інвестованих коштів, тис. грн (базовий варіант)	9 000	9 000
2. Період експлуатації інвестиційного проекту, років	5	4
Сума грошового потоку, тис. грн	18 000	17 000
у тому числі 1-й рік	2 000	3 000
2-й рік	2 000	3 000
3-й рік	3 000	4 000
4-й рік	4 000	7 000
5-й рік	7 000	–

Для дисконтування сум грошового потоку проекту А ставка відсотка становить 16 %, а проекту Б – 14 %. Розрахувати критерій чистої дисконтованої вартості, індекс доходності, період окупності за альтернативними проектами, вибрати найбільш ефективний варіант.

Задача 7.2. Оцінити доцільність реконструкції цеху за такими даними.

1. Виробнича потужність цеху до реконструкції становить 10 000 штук продукції.

2. Ціна одиниці продукції – 5 720 грн/шт.

3. Витрати на виробництво і збут одиниці продукції – 4 910 грн.

4. У результаті реконструкції виробнича потужність складе 11 000 шт. продукції.

5. Постійні витрати на весь обсяг виробництва рівні 14 730 тис. грн.

6. Капітальні витрати на реконструкцію визначені в розмірі 2 500 тис. грн.

7. Норма амортизації машин і устаткування – 20 %, витрати на утримання машин і устаткування – 3 %, на їх ремонт – 4 %.

8. Період розрахунку – 5 років.

9. Ставка відсотка – 10 %.

Задача 7.3. Оцінити доцільність автоматизації та механізації виробництва цеху за такими даними.

1. У результаті автоматизації виробництва скоротиться чисельність робітників на 45 осіб. Їх середньорічна заробітна плата 60 тис. грн.

2. Капітальні витрати на здійснення автоматизації та механізації виробництва визначені в розмірі 4 000 тис. грн.

3. Норма амортизації машин і устаткування – 20 %, витрати на утримання машин і устаткування – 3 %, на їх ремонт – 4 % від їх вартості.

4. Період розрахунку – 5 років.

5. Ставка відсотка – 10 %.

Задача 7.4. Оцінити доцільність модернізації устаткування цеху за такими даними.

1. У результаті модернізації обладнання цеху скоротяться питомі витрати електроенергії на 1 т продукції з 145 квт./год. до 138 квт./год. Вартість 1 квт./год. електроенергії становить 25 грн. Також скоротяться питомі витрати пара з 1,2 Гкал до 1,1 Гкал. Ціна 1 Гкал. Пара дорівнює 600 грн.

2. Виробнича потужність цеху до реконструкції становить 100 000 т продукції.

3. У результаті реконструкції виробнича потужність складе 110 000 т продукції.

4. Капітальні витрати на здійснення автоматизації та механізації виробництва визначені у розмірі 2 600 тис. грн.

5. Норма амортизації машин і устаткування – 20 %, витрати на утримання машин і устаткування – 3 %, на їх ремонт – 4 % від їх вартості.

6. Період розрахунку – 5 років.

7. Ставка відсотка – 10 %.

Задача 7.5. Оцінити доцільність модернізації устаткування цеху за такими даними.

1. У результаті модернізації обладнання цеху покращиться якість продукції. Вихідна інформація про якість продукції до і після модернізації обладнання наведена у табл. 19.

Таблиця 19

Вихідна інформація про якість продукції до і після модернізації обладнання цеху

Сорт	Ціна 1 т продукції, грн/т	Питома вага продукції, %	
		до модернізації	після модернізації
вищий	5 200	55	85
перший	4 800	45	15

2. Виробнича потужність цеху до модернізації обладнання становить 10 000 т продукції.

3. У результаті модернізації обладнання виробнича потужність складе 11 000 т продукції.

4. Капітальні витрати на здійснення модернізації устаткування визначені в розмірі 1 400 тис. грн.

5. Норма амортизації машин і устаткування – 20 %, витрати на утримання машин і устаткування – 3 %, на їх ремонт – 4 %.

6. Період розрахунку – 5 років.

7. Ставка відсотка – 10 %.

Тема 11. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства

Завдання 8. Розрахунок виробничої потужності цеху

Задача 8.1. Розрахувати виробничу потужність цеху за даними табл. 20. Процес виробництва – безперервний.

Таблиця 20

Вихідні дані для розрахунку виробничої потужності цеху

Стадія	Кількість встановленого обладнання, шт.	Прогресивна продуктивність одиниці обладнання, т/годину (базовий варіант)	Простої за нормою, год.
1	4	21,3	620
2	6	15,2	710
3	7	12,0	790
4	5	22,0	640

Розрахувати коефіцієнт використання виробничої потужності за планом і фактично, якщо плановий обсяг виробництва – 500 тис. т, фактичний – 440 тис. т.

Задача 8.2. У цеху машинобудівного заводу три групи верстатів: шліфувальні – 5 одиниць, стругальні – 11 одиниць, револьверні – 12 одиниць.

Норма часу на обробку одиниці виробу в кожній групі верстатів відповідно: 0,5 години; 1,1 години; 1,5 години (базовий варіант).

Визначити виробничу потужність кожної групи верстатів, якщо відомо, що режим роботи двозмінний, тривалість зміни – 8 годин, регламентовані простої устаткування становлять 7 % від режимного фонду часу, число робочих днів у році – 225.

Методичні рекомендації

Розрахувати максимально можливий фонд часу роботи устаткування ($T_{\text{макс}}$) за формулою:

$$T_{\text{макс}} = D_p \times C \times t_{\text{зм}} \times \frac{100 - \%_{\text{пр}}}{100}, \quad (1)$$

де D_p – кількість робочих днів у році;

C – число змін роботи обладнання;

$t_{\text{зм}}$ – тривалість зміни, годин;

$\%_{\text{пр}}$ – відсоток часу простоїв обладнання.

Потужність кожної групи устаткування (M) визначається за формулою:

$$M = \frac{T_{\text{макс}} \times n}{N_t}, \quad (2)$$

де n – кількість верстатів, шт.;

N_t – норма часу на обробку одиниці виробу в кожній групі верстатів, годин.

Задача 8.3. Ткацька фабрика працює у дві зміни. Кількість ткацьких верстатів на початок року – 500 верстатів. З 1 квітня встановлено ще 60 верстатів, а з 1 серпня вибуло 50 верстатів. Число робочих днів у році – 260.

Плановий відсоток простоїв верстата в ремонті – 5 % (базовий варіант).

Продуктивність одного верстата – 4 м тканини в годину, план випуску продукції – 7 500 тис. м.

Розрахувати виробничу потужність фабрики з випуску тканини і коефіцієнт її використання.

Методичні рекомендації

Виробнича потужність фабрики розраховується за формулою:

$$M = P_M \times T_{\text{макс}} \times n, \quad (3)$$

де P_M – продуктивність одного верстата, м тканини в годину.

Задача 8.4. Визначити вихідну і середньорічну виробничу потужність підприємства за такими вихідними даними.

1. Виробнича потужність заводу на початок року – 18 200 тис. грн продукції (базовий варіант).

2. Планований приріст виробничої потужності: з 1 квітня – 400 тис. грн, з 1 липня – 340 тис. грн, з 1 листопада – 300 тис. грн.

3. Плановане вибуття виробничої потужності: з 1 червня – 120 тис. грн, з 1 вересня – 180 тис. грн.

Тема 12. Організація виробництва та забезпечення якості продукції

Завдання 9. Розрахунок показників якості продукції

Задача 9.1. Розрахувати показники, що характеризують якість продукції підприємства з виробництва панчішно-шкарпеткових виробів.

Вихідні дані для розрахунку наведені у табл. 21.

Таблиця 21

Вихідні дані для розрахунку показників, що характеризують якість продукції

Виріб	Сорт	Випуск, тис. пар		Середня оптова фактична ціна, грн
		за планом	фактично (базовий варіант)	
1. Чоловічий асортимент	Вищий	6 200	6 370	0,95
	Перший	1 180	1 140	0,74
2. Жіночий асортимент	Вищий	12 800	11300	2,10
	Перший	2 600	1 160	2,02
3. Дитячий асортимент	Вищий	6 740	5 670	0,65
	Перший	1 640	1 100	0,45

Тема 13. Витрати на виробництво та реалізацію продукції

Завдання 10. Розрахунок витрат на виробництво і збут продукції

Задача 10.1. У звітному році витрати на виробництво і збут товарної продукції склали 450,2 тис. грн, витрати на 1 грн товарної продукції – 0,89 грн/грн.

У плановому році витрати на 1 грн товарної продукції визначені в розмірі 0,85 грн/грн. Обсяг виробництва планується збільшити на 8 %.

Визначити витрати на виробництво і збут товарної продукції у плановому році.

Задача 10.2. Розрахувати витрати на виробництво і збут продукції в плановому періоді, а також зміну витрат на 1 грн товарної продукції на основі даних табл. 22. Витрати на 1 грн товарної продукції в звітному періоді – 0,915 грн/грн. У плановому періоді обсяг виробництва товарної продукції зростає на 25 %.

Таблиця 22

Вихідні дані для розрахунку витрат

Статті витрат	Факт звітного періоду, тис. грн (базовий варіант)	Частка змінних витрат у статті, %
1. Сировина та матеріали	526,0	100
2. Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	205,0	100
3. Паливо і енергія на технологічні цілі	90,0	100
4. Основна та додаткова заробітна плата	494,0	60
5. Відрахування на соціальне страхування	відповідно до законодавства	60
6. Витрати на утримання і експлуатацію обладнання	102,0	30
7. Загальновиробничі витрати	105,0	12
8. Адміністративні витрати	120,0	11
9. Витрати на збут	70,0	40

Завдання 11. Розрахунок точки беззбитковості у виробництві продукції

Задача 11.1. Підприємство виробляє продукцію одного найменування за ціною 230 грн за одиницю. Питомі змінні витрати становлять 180 грн. Загальна величина постійних витрат 550 000 грн. У результаті зростання орендної плати загальні постійні витрати збільшилися на 8 %.

Визначити, як збільшення постійних витрат вплине на величину критичного обсягу.

Задача 11.2. У звітному періоді питомі змінні витрати на виріб становили 95 грн, ціна одиниці виробу – 125 грн. Загальні постійні витрати – 100 000 грн. У плановому періоді ціни на сировину зростуть на 10 %, що призведе до зростання змінних витрат також на 10 %. Визначити, як зміна цін на сировину вплине на критичний випуск продукції.

Тема 14. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Завдання 12. Розрахунок прибутку і показників рентабельності

Задача 12.1. Планові показники за виробами А та Б наведено у табл. 23.

Планові показники за виробами А та Б

Показники	Вироби	
	А	Б
Реалізовано виробів, шт.	950	600
Ціна одиниці виробу, грн	1 250	650
Витрати на виробництво і збут одиниці виробу, грн	1 000	500

Протягом року на підприємстві відбулося зниження витрат на виробництво і збут по виробу А на 5 %, по виробу Б – на 2,5 %. Оптова ціна залишилася без змін.

Визначити, як змінилася фактична рентабельність продукції порівняно з плановою за виробами А і Б.

Задача 12.2. Розрахувати чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності та рентабельність продукції на основі даних форми № 2 "Звіт про фінансові результати", наведених у табл. 24.

Таблиця 24

Фінансові результати

Стаття	Сума за звітний період, тис. грн
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (Д)	12 640 (базовий варіант)
ПДВ	2 104 (базовий варіант)
Чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ЧД)	визначити
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (С)	69 00 (базовий варіант)
Валовий прибуток (ВП)	визначити
Інші операційні доходи (ДОД)	160
Адміністративні витрати (АВ)	870
Витрати на збут (ВЗ)	610
Інші операційні витрати (ІОВ)	95
Фінансовий результат від операційної діяльності (ФРОД)	визначити
Прибуток	
Збиток	

Задача 12.3. Розрахувати рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність діяльності та рентабельність продукції, якщо чистий прибуток становить 130,2 тис. грн.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становить 1 285 тис. грн (базовий варіант).

Валюта балансу на початок року – 730,0 тис. грн, на кінець – 780,0 тис. грн (базовий варіант).

Джерела власних коштів на початок року – 510,0 тис. грн, на кінець року – 560,0 тис. грн (базовий варіант).

Річна собівартість реалізованої продукції 930,0 тис. грн, адміністративні витрати, витрати на збут – 95,0 тис. грн.

Комплексне завдання "Розрахунок основних техніко-економічних показників діяльності цеху"

При виконанні цього комплексного завдання для самостійної роботи студент здійснює розрахунки за наведеними далі питаннями:

- а) розрахунок виробничої потужності;
- б) розрахунок витрат на виробництво і збут продукції;
- в) розрахунок прибутку і рентабельності продукції;
- г) розрахунок податку на прибуток;
- д) обґрунтування економічної доцільності збільшення обсягу виробництва основних видів виробів у зв'язку зі зростанням попиту.

1. Розрахунок виробничої потужності цеху

Вихідна інформація для розрахунку виробничої потужності цеху наведена у табл. 25.

Таблиця 25

Вихідна інформація для розрахунку виробничої потужності

Кількість встановленого устаткування, шт. (базовий варіант)	Кількість устаткування, що вводиться, шт.	Кількість устаткування, що виводиться, шт.	Річна потреба в продукції, тис. шт. (базовий варіант)			Трудомісткість одиниці продукції, нормо-годин			Виконання норм, %
			А	Б	В	А	Б	В	
128	5	6	52,95	31,00	28,40	5,2	3,2	2,8	103

Методичні рекомендації

Середньорічна виробнича потужність підприємства (М) у трудових одиницях виміру (нормо-годинах) розраховується за формулою:

$$M = Fg \times n + \frac{Fg \times n_1 \times k_1}{12} - \frac{Fg \times n_2 \times k_2}{12}, \quad (4)$$

де Fg – дійсний річний фонд часу роботи одиниці устаткування;

n – кількість встановленого устаткування на початок планованого періоду;

n_1, n_2 – кількість відповідно введеного і виведеного устаткування протягом планованого періоду;

k_1, k_2 – повне число місяців роботи (не роботи) устаткування, що вводиться і виводиться.

Дійсний річний фонд роботи одиниці устаткування (Fg) розраховується за формулою:

$$Fg = (D_k - D_v - D_p) \times V_c \times P_c \times K_{pm}, \quad (5)$$

де D_k – число календарних днів у році;

D_v, D_p – кількість вихідних і святкових днів відповідно;

V_c – тривалість однієї зміни, годин;

P_c – число змін роботи устаткування;

K_{pm} – коефіцієнт, що враховує витрати часу на ремонт.

Дата введення і вибуття устаткування обирається студентом самостійно.

Тривалість зміни – 8 годин;

режим роботи устаткування – 2-х змінний;

витрати часу на ремонт – 6 %.

Кількість вихідних і святкових днів – 114.

Коефіцієнт, що враховує витрати часу на ремонт, визначається як різниця одиниці та витрат часу на ремонт. Тобто якщо витрати часу на ремонт дорівнюють 6 %, тоді коефіцієнт, що враховує витрати часу на ремонт дорівнює 0,94 (1 – 0,06).

Далі необхідно розрахувати **коефіцієнт використання виробничої потужності**, виходячи з трудомісткості випуску кількості продукції, наведеної у табл. 25 та виробничої потужності підприємства у трудових одиницях виміру.

2. Розрахунок витрат на виробництво і збут продукції

У цьому розділі необхідно:

1. Визначити витрати на виробництво і збут продукції А за даними табл. 26.

Таблиця 26

Розшифровка витрат на одиницю продукції А

№ п/п	Найменування витрат	Од. виміру	Норма витрат, кг	Ціна за од., грн	Сума, грн (гр. 4 x гр. 5)
1	2	3	4	5	6
1	Сировина і матеріали, у тому числі				
	Лиття чорних металів				11 – 75
	Гарячекатаний прокат				21 – 63
	Вироби подальшого переділу				8 – 38
	Труби сталеві				3 – 39
	Металовироби, у тому числі:				
	проволока звичайної якості	кг	0,2	0 – 17	
	проволока сталева міцна	кг	0,6	0 – 28	
	проволока зварювальна легована	кг	0,7	0 – 34	
	електроди зварювальні якісні	кг	0,8	1 – 72	
	Кольорові метали				1 – 08
	Лісоматеріали				1 – 08
	Лакофарбові матеріали				2 – 62
	Інші матеріали				2 – 70
2	Допоміжні матеріали				8 – 05
3	Транспортно-заготівельні витрати				4 – 62
4	Покупні комплектуючі вироби				1 050 – 89
5	Зворотні відходи (віднімаються)				5 – 19
6	Енергія технологічна				7 – 14
7	Паливо технологічне				2 – 58
8	Витрати на освоєння виробництва нових видів продукції				17 – 15
9	Відшкодування зносу інструмента				35 – 96

1	2	3	4	5	6
10	Основна заробітна плата				10 – 65 (баз. вар.)
11	Додаткова заробітна плата				
12	Відрахування на соцстрах				
13	Витрати на утримання і експлуатацію обладнання				
14	Загальновиробничі витрати				
	Виробнича собівартість				
15	Адміністративні витрати				
16	Витрати на збут				
	Усього витрат				

Додаткова заробітна плата становить 8 % від основної заробітної плати.

Витрати на утримання і експлуатацію устаткування, загальновиробничі й адміністративні витрати в цілому по цеху наведені у табл. 27.

Таблиця 27

**Витрати на утримання і експлуатацію устаткування,
загальновиробничі й адміністративні витрати в цілому по цеху**

Статті витрат	Сума, тис. грн
Витрати на утримання і експлуатацію устаткування	30 400
Загальновиробничі витрати	7 780
Адміністративні витрати	9 260
Витрати на збут	810
Основна зарплата робітників, зайнятих виробництвом продукції по цеху	13 200

Методичні рекомендації до розрахунку витрат на виробництво і збут продукції А

1. Відрахування на соціальне страхування визначаються згідно з законодавством за діючим тарифом у відсотках від суми основної і додаткової заробітної плати.

Оскільки витрати на утримання і експлуатацію устаткування, загальновиробничі й адміністративні витрати, витрати на збут наведені в цілому по цеху, вони розподіляються за окремими видами продукції пропорційно основній заробітній платі робочих, зайнятих виробництвом продукції.

Приклад розрахунку витрат на утримання і експлуатацію устаткування.

Витрати на утримання і експлуатацію устаткування по цеху – 2 300 тис. грн. Основна заробітна плата робітників, зайнятих виробництвом продукції, по цеху – 2 000 тис. грн.

Витрати на основну заробітну плату по продукту Д – 3 488 грн.

Тоді витрати на утримання і експлуатацію устаткування, що відносяться на одиницю продукції Д, будуть дорівнювати:

$$\frac{2300 \times 3488}{2000} = 4\,011 \text{ (грн).}$$

Аналогічно розраховуються загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут.

2. Визначити витрати на виробництво і збут усієї продукції цеху та обсяг товарної продукції.

Витрати на виробництво і збут продукції та ціни на продукцію цеху наведені у табл. 28.

Таблиця 28

Витрати на виробництво і збут продукції та ціни на продукцію цеху

Продукція	Витрати на виробництво і збут одиниці продукції, грн	Ціни на продукцію, грн
А	за даними табл. 26	1 700
Б	1 512	1 900
В	1 613	2 000

3. Розрахунок прибутку від реалізації продукції та рентабельності продукції

1. Визначити прибуток від реалізації продукції, приймаючи чисту виручку від реалізації продукції за рівну обсягу виробництва продукції.

2. Визначити рентабельність кожного виду продукції і загалом за усіма видами продукції.

Методичні рекомендації

Прибуток від реалізації продукції (П) визначається за формулою:

$$П = \sum_{1}^{n} (Ц_i - З_i) \times A_i, \quad (6)$$

де $Ц_i$ – ціна одиниці i -го виду продукції, грн;

$З_i$ – витрати на виробництво і збут одиниці i -го виду продукції, грн;

A_i – обсяг реалізації i -го виду виробу, нат. одиниць.

n – кількість виробів.

Рентабельність продукції (P_n) розраховується відношенням прибутку від реалізації продукції (Π_p) до витрат на виробництво і збут продукції (Z).

$$P_n = \frac{\Pi_p}{Z} \times 100. \quad (7)$$

Прибуток від реалізації продукції (Π_p) визначається за формулою:

$$\Pi_p = \text{ЧД} - C - \text{AB} - \text{BЗ}, \quad (8)$$

де ЧД – чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

C – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);

AB – адміністративні витрати;

BЗ – витрати на збут.

Витрати на виробництво і збут продукції (Z) визначаються за формулою:

$$Z = C + \text{AB} + \text{BЗ}. \quad (9)$$

4. Обґрунтування економічної доцільності збільшення обсягу виробництва основних видів продукції у зв'язку зі зростанням попиту на продукцію

Вихідні дані.

1. На підставі прогнозу на наступний рік незадоволений попит складе за виробами Б і В 8 % від обсягів цих видів продукції, наведених у табл. 25.

2. Надалі, протягом усього періоду випуску цієї продукції, річні обсяги їх виробництва залишаться стабільними. Тривалість періоду випуску – 5 років.

3. Ціна одиниці устаткування – 700 тис. грн.

4. Коефіцієнт, що враховує витрати на доставку, монтаж і налагодження устаткування – 1,1.

5. Річна ставка відсотка приймається рівною 10 %.

6. Постійні витрати становлять 25 % у загальних втратах на виробництво і збут продукції.

7. Норма амортизації устаткування – 20 %;

8. Витрати на утримання і експлуатацію устаткування – 4 % від їх вартості.

Методичні рекомендації

У цьому розділі необхідно:

розрахувати приріст виробів Б, В;

визначити економічний ефект від випуску додаткової кількості продукції Б, В.

Збільшення обсягу виробництва зазначених видів продукції не забезпечується потужністю встановленого устаткування. Підприємства у випадку випуску додаткової кількості зазначених видів продукції будуть змушені придбати додаткове устаткування (площі для їхньої установки на підприємствах є).

Розрахунок кількості необхідного устаткування (Н) можна здійснити за формулою:

$$H = \frac{\sum_{i=1}^n (t_i \times Q_i)}{\Phi_{об} \times v}, \quad (10)$$

де t_i – штучний час обробки одиниці продукції, норма-годин; (табл. 25);

Q_i – додаткова кількість і-го виду продукції, що обробляються на устаткуванні, шт.;

$\Phi_{об}$ – дійсний річний фонд часу роботи устаткування при 2-змінному режимі, годин;

v – прийнятий коефіцієнт завантаження устаткування (0,985).

Витрати на придбання, монтаж, доставку і налагодження устаткування (ІК) визначають за формулою:

$$IK = n \times Ц \times f, \quad (11)$$

де n – кількість додаткового устаткування;

$Ц$ – ціна одиниці устаткування, тис. грн;

f – коефіцієнт, що враховує витрати на доставку, монтаж і налагодження устаткування.

Вирішення питання доцільності виробництва додаткової кількості продукції повинне здійснюватися на основі оцінки ефективності роботи устаткування.

Для оцінки ефективності придбання устаткування розраховується критерій чистої дисконтованої вартості, період окупності й індекс дохідності.

Для розрахунку зазначених показників необхідно розрахувати річний приріст прибутку, обумовлений збільшенням обсягу виробництва.

Річний приріст прибутку ($\Delta\Pi$) розраховується за формулою:

$$\Delta\Pi = P - Z, \quad (12)$$

де P – вартісна оцінка результату за розрахунковий період впровадження інвестицій, грн;

Z – вартісна оцінка витрат за розрахунковий період від впровадження інвестицій, грн.

Вартісна оцінка результату при збільшенні виробничої потужності визначається за формулою:

$$P = \Delta\Pi_1 + \Delta C_1, \quad (13)$$

де $\Delta\Pi_1$ – приріст прибутку в результаті збільшення обсягу виробництва продукції, тис. грн;

ΔC_1 – зниження витрат у результаті зменшення постійних витрат у розрахунку на одиницю продукції, тис. грн.

$$\Delta\Pi_1 = \sum_1^n (C_i - v_i) \times \Delta A_i, \quad (14)$$

де C_i – ціна одиниці продукції i -го виду, грн;

v_i – витрати на виробництво i -го виду продукції, грн;

ΔA_i – приріст обсягу виробництва i -го виду продукції, шт.

$$\Delta C_1 = \frac{q \times \text{ПВ}}{100}, \quad (15)$$

де q – коефіцієнт приросту обсягу виробництва;

ПВ – сума постійних витрат, грн.

Коефіцієнт приросту обсягу виробництва розраховується за формулою:

$$q = \frac{\Delta B \times \text{Ц}_B + \Delta V \times \text{Ц}_V}{A \times \text{Ц}_A + B \times \text{Ц}_B + V \times \text{Ц}_V}, \quad (16)$$

де ΔB – приріст обсягу виробництва продукції B, шт.;

ΔV – приріст обсягу виробництва продукції V, шт.;

A, B, V – базовий обсяг виробництва продукції A, B, V, шт.;

$\text{Ц}_A, \text{Ц}_B, \text{Ц}_V$ – ціна одиниці продукції, відповідно, A, B, V.

Вартісна оцінка витрат за розрахунковий період від упровадження інвестицій (З) визначається за формулою:

$$З = \text{ІК} \times \left(\frac{\text{НА}}{100} + \frac{\text{ВУЕУ}}{100} \right), \quad (17)$$

де НА – норма амортизації, %;

ВУЕУ – витрати на утримання та експлуатацію устаткування у відсотках від їх вартості.

Для оцінки доцільності збільшення обсягу виробництва виробів необхідно розрахувати критерій чистої дисконтової вартості (ЧДВ), період окупності (ПО) та індекс дохідності (ІД). Розрахунок цих показників здійснюється за формулами:

$$\text{ЧДВ} = -\text{ІК} + \frac{\Delta \text{П}_1}{1+e} + \frac{\Delta \text{П}_2}{(1+e)^2} + \frac{\Delta \text{П}_3}{(1+e)^3} + \frac{\Delta \text{П}_4}{(1+e)^4} + \frac{\Delta \text{П}_5}{(1+e)^5}; \quad (18)$$

де $\Delta \text{П}_1; \Delta \text{П}_2, \dots, \Delta \text{П}_5$ – приріст прибутку за 1-й, 2-й, ..., 5-й роки в результаті здійснення інвестицій;

e – річна ставка відсотку, %;

5 – термін дії запропонованих заходів, років.

$\Delta\Pi_1, \Delta\Pi_2, \dots, \Delta\Pi_5$ приймається однаковими за усі роки експлуатації інвестиційного проекту

Період окупності (ПО) розраховується за формулою:

$$\text{ПО} = \frac{\text{ІК}}{\text{ГП}_c}, \quad (19)$$

де ГП_c – середній грошовий потік, тис. грн.

Середній грошовий потік визначається за формулою:

$$\text{ГП}_c = \frac{\frac{\Delta\Pi_1}{1+e} + \frac{\Delta\Pi_2}{(1+e)^2} + \dots + \frac{\Delta\Pi_n}{(1+e)^n}}{n}. \quad (20)$$

Індекс дохідності розраховується так:

$$\text{ІД} = \frac{\text{ГП}}{\text{ІК}}, \quad (21)$$

де ГП – грошовий потік, тис. грн.

$$\text{ГП} = \frac{\Delta\Pi_1}{1+e} + \frac{\Delta\Pi_2}{(1+e)^2} + \frac{\Delta\Pi_3}{(1+e)^3} + \frac{\Delta\Pi_4}{(1+e)^4} + \frac{\Delta\Pi_5}{(1+e)^5}. \quad (22)$$

Рекомендована література

Основна

Афанасьєв М. В. Економіка підприємства : навч.-метод. посібн. / М. В. Афанасьєв, О. Б. Плоха. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 320 с.

Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 528 с.

Практичні завдання та методичні рекомендації до їх виконання з навчальної дисципліни "Економіка підприємства" для студентів напряму

підготовки "Управління персоналом та економіка праці" денної форми навчання / укл. Є. П. Кожанова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 85 с.

Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посібн. / Шваб Л. І. – К. : Каравела, 2005. – 568 с.

Додаткова

Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны / Андрощук Г. А. – К. : ИД "Ин Юре", 2000. – 398 с.

Басовский Л. Е. Управление качеством / Басовский Л. Е. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 212 с.

Белых Л. П. Реструктуризация предприятия / Белых Л. П. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 398 с.

Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента / Бланк И. А. ; в 2-х т. – К. : Ника-Центр: Эльга-Н, 2001. – Т. 1. – 536 с. ; Т. 2 – 512 с.

Блинов А. О. Малое предпринимательство : теория и практика / А. О. Блинов, И. Н. Шапкин. – М. : Дашков и К^о, 2003. – 272 с.

Бойчик І. М. Економіка підприємства / Бойчик І. М. – К. : Атіка, 2007. – 528 с.

Бухалков Л. И. Внутрифирменное планирование / Бухалков Л. И. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 400 с.

Васильченко Н. Современная система управления предприятием / Васильченко Н. – М. : Бизнес-шк. "Интел-Синез", 2003. – 320 с.

Вихров А. Источники инвестиционных ресурсов предприятия / Вихров А. – М. : Ин-т микроэкономики: Новый век, 2002. – 70 с.

Виханский О. С. Менеджмент : учебник / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – 3-е изд. – М. : Гардарники, 2001. – 528 с.

Внешнеэкономическая деятельность предприятия / под. ред. Л. Е. Стровского. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 824 с.

Гетьман О. О. Економіка підприємства / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 488 с.

Голощатов Н. А. Организация ценообразования на предприятии / Голощатов Н. А. – М. : ГЕЛАН, 2001. – 358 с.

Горемыкин В. А. Планирование на предприятии / Горемыкин В. А. – М. : Филинь, 2003. – 518 с.

Горемыкин В. А. Экономическая стратегия предприятия / Горемыкин В. А. – М. : Филинь, 2001. – 508 с.

Господарський кодекс України. – Х. : ТОВ "Одіссей", 2004. – 248 с.

Грибов В. Д. Экономика предприятия : учебн. пособ. Практикум / В. Д. Грибов, В. П. Грузинов. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 336 с.

Економіка підприємства : зб. практ. задач і конкретних ситуацій / за ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КДЕУ, 2000. – 328 с.

Економіка підприємства : навч. посібн. / за ред. А. В. Калини. – К. : Знання, 2007. – 324 с.

Економіка підприємства : навч. посібн. / за ред. В. І. Мацібори. – К. : Каравела, 2008. – 312 с.

Економіка підприємства / за ред. Н. Й. Реверчук. – К. : УБС НБУ, 2007. – 160 с.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : підручник / за ред. І. В. Багорова. – Дніпропетровськ : ДДФЕІ, 2002. – 584 с.

Кислов Д. В. Малые предприятия / Кислов Д. В. – М. : Изд. дом "Главбух", 2003. – 368 с.

Ковальчук В. М. Економіка підприємства / Ковальчук В. М. – К. : Знання, 2008. – 680 с.

Ліпич Л. Організація виробництва / Ліпич Л. – Луцьк : РВВ ЛДТУ, 2002. – 254 с.

Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання / за ред. Л. І. Вороніної. – К. : Вид. Європ. Ун-ту, 2002. – 308 с.

Манів З. О. Економіка підприємства : навч. посібн. / З. О. Манів, І. М. Луцький. – К. : Знання, 2006. – 580 с.

Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція. – Х. : Курсор, 2008. – 268 с

Продиус Ю. И. Экономика предприятия : учебн. пособ. / Продиус Ю. И. – Х. : ООО "Одиссей", 2004. – 416 с.

Соколенко В. А. Санационный менеджмент: реалии, проблемы, решения / Соколенко В. А. – Х. : Основа, 2001. – 250 с.

Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств. – К. : КНЕУ, 2000. – 410 с.

Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент : учебник. / Фатхутдинов Р. А. – 2-е изд. – М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 2000. – 624 с.

Харів П. С. Економіка підприємства : збірник задач і тестів / Харів П. С. – К. : Знання-Прес, 2001. – 302 с.

Шаповал В. Економіка підприємства. Уведення в спеціальність / Шаповал В. – Дніпропетровськ : ДУЕП, 2002. – 286 с.

Экономика предприятия / под ред. Л. Г. Мельник. – Сумы : Унив. кн., 2002. – 632 с.

Экономика предприятия : учебн. пособ. / под ред. П. А. Орлова. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2000. – 400 с.

Ресурси мережі Інтернет

Сервер Верховной Рады Украины. – Режим доступа : <http://portal.Rada.gov.ua>.

ЛигаБизнесИнформ. – Режим доступа : www.liga.net.

Нормативные акты Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.nau.kiev.ua.

Налоги и бухгалтерский учет [Электронный ресурс]. – Режим доступа : basa.tav.kharkov.ua.

Право. Украина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.legal.gov.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html.

Украинское право [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.ukrpravo.com.

**Практичні завдання
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів напрямку підготовки 6.030505
"Управління персоналом та економіка праці"
денної форми навчання**